



Leyla KHORSHID  
İsmet EŞER  
Ayten ZAYBAK  
Ülkü YAPUCU  
Gülşah G. ARSLAN  
Şebnem ÇINAR

## HUZUREVİNDE KALAN YAŞLILARIN YALNIZLIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

THE EVALUATION OF LONELINESS  
LEVEL OF ELDERLY INDIVIDUALS  
RESIDING IN REST HOMES

### ÖZ

Bu çalışma iki farklı huzurevinde kalan yaşlıların yalnızlık düzeyini ve bunu etkileyen etmenleri incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini İzmir ili Gürçeşme Zübeyde Hanım Huzurevi ile Emekli Sandığı Narlıdere Dinlenme Tesisleri'nde kalan olasılıksız örnekleme yöntemi ile seçilen 206 yaşlı oluşturmuştur (Gürçeşme Zübeyde Hanım Huzurevi n=100, Narlıdere Dinlenme Tesisleri n=106). Araştırma verileri, 20 sorudan oluşan yaşlı tanıtım formu ve Russell, Peplau ve Ferguson (1978) tarafından geliştirilmiş olan 20 maddelik Yalnızlık Ölçeği (UCLA-LS) kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, Gürçeşme Huzurevi'nde kalan yaşlıların yalnızlık düzeyinin Narlıdere Huzurevi'nde kalan yaşlılara oranla daha yüksek olduğu, her iki huzurevinde; yaşlıların yaşları ile yalnızlık düzeyleri arasında ilişki olmadığı, eğitim düzeyi arttıkça yalnızlık düzeyinin azaldığı, ziyaretçisi gelen ve akrabalarının yanına gidebilen hastaların yaşlıların yalnızlık düzeylerinin daha düşük olduğu, geliri olmayan yaşlıların yalnızlık düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yalnızlık, Yaşlılık, Huzurevi, UCLA yalnızlık ölçeği.

### ABSTRACT

This study was planned to determine the loneliness level and to assess the factors that effect the loneliness level in the elderly individuals residing in two different rest home. The sample of the study was composed of 206 elderly individuals residing in Gürçeşme Zübeyde Hanım Rest Home and Narlıdere Resting Facilities of İzmir, and was chosen randomly (Gürçeşme Zübeyde Hanım Rest Home n:100, Narlıdere Resting Facilities n:106). The study datas were collected by using elderly introduction form which was composed of twenty questions and Loneliness Scale (UCLA-LS) which was also composed of twenty items by developed by Russell, Peplau and Ferguson (1978). In conclusion of the study, it was determined that the loneliness level of elderly individuals residing in Gürçeşme Zübeyde Hanım Rest Home was higher than those residing in Narlıdere Resting Facilities. There was no correlation between the ages of elderly individuals and their loneliness level. While the education level increased, the loneliness level decreased. The loneliness level of the elderly individuals visited and went to their relatives was lower, the loneliness level of the elderly individuals without income was higher in elderly individuals residing in each rest home.

Key Words: Loneliness, Old age, Rest home, UCLA loneliness scale.

Geliş: 26.11.2003

Kabul: 12.02.2004

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, İZMİR

İletişim: Doç. Dr. Leyla KHORSHID, Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu, Bornova /İZMİR  
Tel: (0232) 388 11 03/139 • Fax : (0232) 388 63 74 • E-mail : khorshid@med.ege.edu.tr



## GİRİŞ

Yalnızlık çağın getirdiği hızlı değişimle insanları son yıllarda en çok korkutan sorunlardan biri olmuştur (1). Yalnızlık, bir bireyin yabancılaşma duyguları hissettiğinde, başkaları tarafından yanlış anlaşıldığında, reddedildiğinde ve/veya özellikle sosyal etkileşim hissi yaratan aktivitelerde uygun sosyal eşin olmadığı durumlarda artarak ortaya çıkan duygusal bir durumdur (4,5,15).

Yalnızlık olgusu tüm yaş gruplarında ortaya çıkabilir, ancak bu daha çok yaşlılara özgü bir problemdir. Yaşlanma tek başına yaşlı bireylerdeki yalnızlığın gelişiminden sorumlu değildir. Bununla birlikte yaşlılık ve yalnızlık arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Birçok yaşlı birey için yalnızlık yaygın ve rahatsız edici bir durumdur(4).

Yaşlılık, yaşanan birçok değişiklik ve kayıpların artması nedeniyle yalnızlık duygusuna zemin hazırlar. Yalnızlık, yaşlı bireylerde fiziksel ve mental sağlık problemlerinin oluşmasında etiyolojik rol oynayabilir. Uzun süren yalnızlık bir bireyin ruhsal olarak iyi olma duygusunu tehlikeye atabilir ve özkıyım riskini artırabilir (9).

Ülkemizde ataerkil aile yapısından çekirdek aile yapısına doğru bir değişim olması ve son yıllarda kentlerdeki sosyoekonomik koşullara bağlı olarak aile yapısının geniş, ataerkil yapıdan çekirdek aileye dönüşü gibi nedenlerle aileler yaşlıların bakımında zorlanmakta ve huzurevlerinde kalan yaşlı sayısı giderek artmaktadır. Ancak yaşlılar huzurevlerinde de yalnızlık hissetmektedirler(10,12). Sağlık ekibinin bir üyesi olarak hemşire, bireylerin bakımını planlarken, bireyin fizyolojik, psikolojik ve sosyoekonomik durum değerlendirmesini yaparak genel ve özel bakım gereksinimlerini saptamalı ve yalnızlığını azaltacak girişimlerde bulunmalıdır.

## AMAÇ

Bu çalışma iki farklı huzurevinde kalan yaşlıların yalnızlık düzeyini ve bunu etkileyen etmenleri incelemek amacıyla yapılmıştır. Huzurevlerinin fiziksel koşullarını ve yaşlıların sosyo-demografik özelliklerinin burada kalan yaşlıların yalnızlıklarını etkileyebileceği düşüncesinden yola çıkılarak bu çalışma planlanmıştır.

## GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın evrenini İzmir ili Gürçeşme Zübeyde Hanım Huzurevi ile Emekli Sandığı Narlıdere Dinlenme Tesisleri'nde kalan 620 yaşlı oluşturmaktadır. Olasılıksız örnekleme yöntemi ile seçilen, sözel iletişim kurabilen, demansı olmayan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 206 yaşlı araştırmanın örneklemini oluşturmuştur (Gürçeşme Zübeyde Hanım Huzurevi n=100, Narlıdere Dinlenme Tesisleri n=106).

İzmir Büyükşehir Belediyesi Gürçeşme Zübeyde Hanım Huzurevi'nde 13 servis ve çok katlı yeni bina bulunmakta ve 300 yaşlı kalmaktadır. Huzurevinde yaklaşık 60 personel hizmet vermektedir. Görevli doktor ve hemşireler tarafından yaşlılara her gün poliklinik hizmeti verilmektedir. Huzurevinde bir fizik tedavi ünitesi bulunmaktadır. Ayrıca boş zamanlarını değerlendirmek için el işi atölyesi, ahşap boyama ve takı kursları, dikiş, bahçe işleri, egzersiz, okuma-yazma kursu gibi faaliyetler düzenlenmektedir.

Narlıdere Huzurevi toplam 816 yatak kapasitesine sahip olup, araştırma verilerini toplama aşamasında huzurevinde kalan yaşlı sayısı 320'dir. Huzurevinde 12 hemşire, 3 hekim, 3 psikolog ve 6 sosyal hizmet uzmanı görev yapmaktadır. Huzurevinin sosyal faaliyet kapsamında; egzersiz programları, ahşap boyama, gezi ve 2 haftalık kamp, özel gün kutlamaları, eğlence programları, halk oyunları, müzik ve fotoğrafçılık gibi aktiviteler yer almaktadır.

Araştırmanın yürütülmesi için her iki kurumdan yazılı izin, araştırmaya katılan yaşlılardan da sözel izin alınmıştır. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen, 20 sorudan oluşan yaşlı tanıtım formu ve Russell, Peplau ve Ferguson (1978) tarafından geliştirilmiş olan 20 maddelik Yalnızlık Ölçeği (UCLA-LS) kullanılmıştır(3). Ölçek 4'lü likert tipi derecelendirilmiştir. Ölçekten alınan en yüksek puan 80, en düşük puan 20'dir. Puan arttıkça yalnızlık düzeyi artmaktadır. Veriler araştırmacılar tarafından görüşme tekniği ile toplanmıştır. Verilerin sayısal ve yüzdelik dağılımı verilmiş, verilerin analizinde varyans analizi ve iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi kullanılmıştır.

## BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan yaşlıların %48.5'i Gürçeşme Huzurevi'nde, %51.5'i ise Narlıdere Huzurevi'nde kalmaktadır. Huzur evlerine göre dağılımı incelendiğinde; Gürçeşme Huzurevi'nde kalan yaşlıların %51'inin 70-79 yaş arasında olduğu, %54'ünün erkek, %87'sinin bekar, %28'inin ilkökul mezunu olduğu, %59'unun gelirinin olduğu, %77'sinin çocuk sahibi olduğu, %60'ının herhangi bir hastalığa sahip olduğu, %64'ünün boş vakitlerini sosyal aktivitelerle geçirdiği, %74'ünün akrabalarının yanına gidebildiği, %39'unun ziyaretçisinin geldiği, %60'ının ziyaretçisinin 1-3 ayda bir geldiği ve %80'inin de psikolojik desteğe ihtiyaç duymadığı saptanmıştır. Narlıdere Huzurevi'nde kalan yaşlıların ise, %44.3'ünün 70-79 yaş aralığında olduğu, %54.7'sinin kadın, %86.8'inin bekar, %61.3'ünün ortaokul mezunu, tümünün gelirinin olduğu, %82.1'inin çocuk sahibi olduğu, %53.8'inin herhangi bir hastalığa sahip olduğu, %55.6'sının boş vakitlerini sosyal aktivitelerle geçirdiği, %52.8'inin akrabalarının yanına gidebildiği, %77.3'ünün ziyaretçisinin geldiği, %78.6'sının ziyaretçisinin 1-3 ayda bir geldiği ve %84.9'unun da psikolojik desteğe ihtiyaç duymadığı saptanmıştır (tablo 1).

Huzurevlerine göre yalnızlık puan ortalamaları incelendiğinde, Gürçeşme Huzurevi'nde kalan yaşlıların yalnızlık puan ortalaması 51.10, Narlıdere Huzurevi'nde kalan yaşlıların ise 39.05 olarak saptanmıştır. Yapılan istatistiksel analizde iki puan ortalaması arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ( t:9.298, p<0.05) (tablo 2). Narlıdere Huzurevinde kalan yaşlıların yalnızlık düzeyinin daha düşük olması, bu huzurevinde kalan yaşlıların eğitim, gelir durumu, sosyal destek durumunun Gürçeşme Huzurevi'nde kalan yaşlılara göre daha yüksek olması, kurumun fiziksel koşullarının ve sosyal faaliyetlerinin daha iyi durumda olmasına bağlanabilir.

**Tablo 1:** Huzureverlerinde Kalan Yaşlılara İlişkin Özelliklerin Dağılımı

Yaşlılara ilişkin özellikler	Gürçeşme Huzurevi		Narlidere Huzurevi	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
<b>Yaş</b>				
60-69	33	49.45	37	37.05
70-79	51	53.07	47	38.19
80 ve üzeri	16	48.18	22	44.22
<b>Cinsiyet</b>				
Kadın	46	48.17	58	38.52
Erkek	54	53.59	48	39.69
<b>Medeni Durum</b>				
Evlü	13	48.00	14	30.57
Bekar	87	51.56	92	40.33
<b>Eğitim</b>				
Okur yazar olmayan	31	53.70	-	-
Okuma yazma bilen	20	54.40	4	47.75
İlkokul mezunu	28	46.82	20	41.85
Orta dereceli okul mezunu	21	49.80	65	38.35
Üniversite mezunu	-	-	17	36.35
<b>Gelir Durumu</b>				
Hiçbir geliri yok	35	55.17	-	-
Geliri olan	59	48.81	106	39.04
<b>Çocuk Sahibi Olma</b>				
Olan	77	50.94	87	39.21
Olmayan	23	51.60	19	38.26
<b>Hastalığının olup olmama durumu</b>				
Olan	60	51.08	57	40.82
Olmayan	40	51.12	49	36.97
<b>Akrabalarının yanına gidebilme durumu</b>				
Gidebilen	26	46.88	56	36.41
Gidemeyen	74	52.58	50	42.00
<b>Ziyaretçi gelme durumu</b>				
Gelen	39	45.33	82	37.80
Gelmeyen	30	55.70	8	44.50
Bazen gelen	31	53.90	16	42.68
<b>Ziyaretçinin gelme sıklığı*</b>				
1-3 haftada bir	9	36.77	17	31.94
1-3 ayda bir	42	49.73	77	39.87
Yılda 1-2 kez	19	53.47	4	40.75
<b>Boş vakitlerini değerlendirme</b>				
Özel uğraşlar (el işi, okuma vb.)	13	44.84	26	39.26
Sosyal aktiviteler (Sohbet, TV vb.)	64	52.03	59	39.45
Dinlenerek (Boş oturarak)	23	52.04	21	37.61
<b>Psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumu</b>				
Duyan	20	50.95	14	41.57
Duymayan	80	51.02	92	38.66
<b>TOPLAM</b>	<b>100</b>	<b>100.0</b>	<b>106</b>	<b>100.0</b>

\* Gürçeşme Huzurevi'nde toplam 70 kişi üzerinden, Narlıdere Huzurevi'nde toplam 98 kişi üzerinden yüzdelik hesaplanmıştır.

Araştırma kapsamına alınan yaşlıların cinsiyetlerine göre yalnızlık puan ortalamaları incelendiğinde, Gürçeşme Huzurevi'nde kalan erkek yaşlılarda ( $t=2.74$ ,  $p<0.05$ ) yalnızlık puanı daha yüksek bulunurken, Narlıdere Huzurevi'nde kalan yaşlılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ( $t=0.71$ ,  $p>0.05$ ) (tablo 3). Bu sonuç, Gürçeşme Huzurevi'ndeki erkeklerin sosyo-kültürel düzeylerin daha düşük olması nedeniyle kitap okuma, yaratıcı faaliyetlerde bulunma alışkanlığının daha az olmasına bağlanabilir. Yalnızlık hissini oluşmasında sebepler bireylere göre değişiklik gösterir. Kadınlara erkeklerle göre daha duygusaldırlar. Kadınlarda bağlılık ve şefkat hisleri erkeklerle gö-

re daha fazladır. Süreğen hastalığı olan 80 kadın ve erkek hastada yapılan bir çalışmada, kadınların erkeklerle göre daha fazla yalnızlık çektikleri ortaya konulmuştur (16). Günaydın (1996), Alkan ve Sezgin (1998) yaptıkları çalışmalarda cinsiyet ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptamamışlardır (1,6).

Gürçeşme Huzurevi'nde kalan yaşlıların medeni durumlarına göre yalnızlık düzeyleri incelendiğinde; puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamasına karşın ( $t=1.183$ ,  $p>0.05$ ), Narlıdere Huzurevi'nde kalan yaşlıların medeni durum ile yalnızlık düzeyleri arasında bir fark olduğu saptanmıştır ( $t=4.378$ ,  $p<0.05$ ) (tablo 3). Page (1991)'e göre bekar, dul ve boşanmış bireyler evli olanlara göre daha fazla yalnızlık çekmektedirler (11). Barron ve ark. (1994) yaptıkları çalışmada evlilik durumu ile yalnızlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır (2). Çalışmamızda Narlıdere Huzurevi'nde kalan bekar yaşlıların yalnızlık puan ortalamalarının evlilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Narlıdere Huzurevi'nde kalan evli olan yaşlılarda yalnızlık düzeyinin düşük olması eşlerin psikososyal yönden birbirlerine destek olmasına bağlanabilir. Gürçeşme Huzurevi'nde kalan yaşlıların medeni durumları ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmamasına rağmen, bekarların yalnızlık düzeylerinin evlilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yaşlıların çocuk sahibi olma durumları ile yalnızlık puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde; her iki huzurevinde kalan yaşlıların çocuk sahibi olma durumları ile yalnızlık düzeyleri arasında bir fark bulunmamıştır ( $t=0.273$ ,  $p>0.05$ ;  $t=0.446$ ,  $p>0.05$ ) (tablo 3). Literatürde yalnızlık sosyal ortam özelliklerinden ve arkadaşlık ilişkilerinin miktarından çok bireyin ilişkilerinin kalitesinden, memnun olup olmamasından kaynaklandığı ve yalnızlık düzeyleri yüksek olan bireylerin aileleri ile olan ilişkilerinin iyi olmadığı bildirilmiştir (13). Kim'in bildirdiğine göre, Foxall ve arkadaşları (1992), duygusal destekten memnun olma durumunun yalnızlık düzeyini etkilediğini saptamışlardır (9). Bu bilgiler doğrultusunda çocuk sahibi olup olmamanın yalnızlık düzeyi üzerinde doğrudan etkili olmadığı, yaşlılar ve çocukları arasındaki iletişimin ya da sosyal desteğin niteliğinin de etkili olabileceği söylenebilir. Bu çalışmanın bulguları literatür bilgileri ile paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan yaşlıların eğitim durumlarına göre yalnızlık puan ortalaması incelendiğinde; Gürçeşme ve Narlıdere Huzurevi'nde kalan yaşlıların eğitim düzeyleri arttıkça yalnızlık düzeylerinin de azaldığı ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır ( $F=3.390$ ,  $p<0.05$ ;  $F=3.059$ ,  $p<0.05$ ) (tablo 3). Günaydın (1996) huzurevinde kalan yaşlılarda yalnızlık konulu çalışmasında eğitimin yalnızlık düzeyi üzerinde doğrudan etkili olduğunu saptamıştır (6). Kavlak ve Saruhan (2002)'in çalışmasında da eğitim düzeyinin yalnızlık üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir (8). Çalışma sonuçlarımız Günaydın ile Kavlak ve Saruhan'ın araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Bu sonuçlar eğitim düzeyi yüksek yaşlıların eğitim düzeyi düşük olanlara göre ekonomik, entelektüel ve sosyokültürel düzeylerinin daha yüksek olması nedeni ile sosyal ve kültürel etkinliklere daha çok katılmalarına ve daha fazla sayıda uğraşlarının bulunmasına bağlanabilir.

Gelir durumlarına göre yalnızlık puan ortalamalarının dağılımı incelendiğinde Gürçeşme Huzurevi'nde kalan yaşlıların gelir durumları ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulun-

## HUZUREVİNDE KALAN YAŞLILARIN YALNIZLIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ



**Tablo 3:** Huzurevlerinde Kalan Yaşlılara İlişkin Özelliklere Göre Yalnızlık Puan Ortalamalarının Dağılımı

Yaşlılara ilişkin özellikler	Gürçeşme Huzurevi Sayı	Narlıdere Huzurevi X	Sayı	X
<b>Yaş</b>				
60-69	33	49.5	37	37.05
70-79	51	53.07	47	38.19
80 ve üzeri	16	48.18	22	44.22
	F=2.109 p>0.05	F=5.954 p<0.05		
<b>Cinsiyet</b>				
Kadın	46	48.17	58	38.52
Erkek	54	53.59	48	39.69
	t=2.74 p<0.05	t=0.71 p>0.05		
<b>Medeni Durum</b>				
Evli	13	48.00	14	30.57
Bekar	87	51.56	92	40.33
	t=1.183 p>0.05	t=4.378 p<0.05		
<b>Eğitim Düzeyi</b>				
Okur yazar olmayan	31	53.70	-	-
Okuma yazma bilen	20	54.40	4	47.75
İlkokul mezunu	28	46.82	20	41.85
Orta dereceli okul mezunu	21	49.80	65	36.35
Üniversite mezunu	-	-	17	36.35
	F=3.390 p<0.05	F=3.059 p<0.05		
<b>Gelir Durumu</b>				
Hiçbir geliri olmayan	35	55.17	-	-
Geliri olan	59	48.81	106	39.04
		t=3.00 p<0.05		
<b>Çocuk Sahibi Olma</b>				
Olan	77	50.94	87	39.21
Olmayan	23	51.60	19	38.26
	t=0.273 p>0.05	t=0.446 p>0.05		
<b>Hastalığa Sahip Olma Durumu</b>				
Olan	60	51.08	57	40.82
Olmayan	40	51.12	49	36.97
	t=0.020 p>0.05	t=2.396 p<0.05		
<b>Akrabalarının Yanına Gidebilme Durumu</b>				
Gidebilen	26	46.88	56	36.41
Gidemeyen	74	52.58	50	42.00
	t=2.529 p<0.05	t=3.60 p<0.05		
<b>Ziyaretçi Gelme Durumu</b>				
Gelen	39	45.33	82	37.80
Gelmeyen	30	55.70	8	44.50
Bazen gelen	31	53.90	16	42.68
	F=13.159 p<0.05	F=4.321 p<0.05		
<b>Ziyaretçinin Gelme Sıklığı*</b>				
1-3 haftada bir	9	36.77	17	31.94
1-3 ayda bir	42	49.73	77	39.87
Yılda 1-2 kez	19	53.47	4	40.75
	F=11.495 p<0.05	F=6.809 p<0.05		
<b>Boş Vakitlerini Değerlendirme Biçimi</b>				
Özel uğraşlar	13	44.84	26	39.26
Sosyal aktiviteler	64	52.03	59	39.45
Dinlenerek	23	52.04	21	37.61
	F=2.950 p>0.05	F=0.377 p>0.05		
<b>Psikolojik Destek İhtiyaç Duyma</b>				
Duyan	20	50.95	14	41.57
Duymayan	80	51.02	92	38.66
	t=0.029 p>0.05	t=1.206 p>0.05		
<b>TOPLAM</b>	<b>100</b>	<b>100.0</b>	<b>106</b>	<b>100.0</b>

\* Gürçeşme Huzurevi'nde toplam 70 kişi üzerinden, Narlıdere Huzurevi'nde toplam 98 kişi üzerinden analiz yapılmıştır.

muştur (t=3.00, p<0.05) (tablo3). Narlıdere Huzurevi'nde kalan yaşlıların tümünün geliri olduğu için istatistiksel olarak değerlendirilememiştir. Page (1991) ve ark'na göre sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan bireyler yüksek olanlara göre daha fazla yalnızlık yaşamaktadırlar (11). Günaydın (1996) ile Kavlak ve Saruhan

(2002)'in çalışmalarında gelir durumu ile yalnızlık düzeyi arasında negatif bir ilişki saptamışlardır (6,8). Araştırmanın sonuçları Günaydın ve Kavlak ve Saruhan'ın çalışma bulgularını destekler niteliktedir.

Yaş gruplarına göre yalnızlık puan ortalamalarının dağılımla-

**Tablo 2:** Huzureverlerinde Kalan Yaşlıların Yalnızlık Puan Ortalamalarının Dağılımı

Huzureverleri	N	Yalnızlık Puan Ortalaması
Gürçeşme Huzurevi	100	51.10
Narlıdere	106	39.05

t:9.298 p<0.05

rına bakıldığında; Gürçeşme Huzurevi'nde kalan yaşlıların yalnızlık düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmazken ( $F=2.109$ ,  $p>0.05$ ), Narlıdere Huzurevi'nde kalan yaşlılarda anlamlı bir fark olduğu ve 80 yaş üstü yaş grubundaki yaşlılarda yalnızlığın arttığı bulunmuştur ( $F=5.954$ ,  $p<0.05$ ) (tablo 3). Bu sonuç, Narlıdere Huzurevi'ndeki yaşlıların 1-2 kişilik odalarda kalmalarına, Gürçeşme Huzurevi'ndeki yaşlıların ise çoğunluğunun 6-8 kişilik odalarda kalmalarına ve sosyal etkileşimin kalabalık odalarda daha fazla olmasına bağlanabilir. Literatürde yalnızlık her yaş döneminde görülebilmektedir. 18-45 yaş arası yetişkinlerde yapılan bir çalışmada yalnızlığın yaş ile doğru orantılı olduğu bulunmuştur. Günaydın (1996) 'ın yaptığı çalışmada yaş ile yalnızlık düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (6).

Gürçeşme Huzurevi'nde kalan yaşlıların hastalığa sahip olma durumu ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmazken ( $t=0.020$ ,  $p>0.05$ ), Narlıdere Huzurevi'nde kalan yaşlıların hastalığa sahip olma durumu ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ( $t=2.396$ ,  $p<0.05$ ) (tablo 3). Hastalık faktörü gelecekte yalnız kalma korkusunu artırır. Hem fiziksel hem de psikolojik hastalık korkusu her gelişimsel dönemde yalnızlığa neden olur. Hastalık, kayıp ve sakatlık hem psikolojik hem de fizyolojik acı yaratır. Hastalıktan dolayı acı çeken insanlar kendilerini duygusal olarak sağlıklı insanlardan uzak tutmaktadırlar. Bu durum da bireylerde sosyal izolasyona neden olmaktadır (11). Wenz (1977) yalnızlık ile sağlık sorunları arasında ilişki olduğunu belirtmektedir (14). Araştırma bulgularına bakıldığında, Narlıdere Huzurevi'nde kalan yaşlıların hastalığa sahip olma durumları ile yalnızlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ve hastalığa sahip olan yaşlıların yalnızlık düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç literatür bilgileri ile paralellik göstermektedir. Bununla beraber Gürçeşme Huzurevi'nde kalan yaşlıların hastalığa sahip olma durumları ile yalnızlık puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bu sonucun Gürçeşme Huzurevi'nde kalan yaşlıların bulunduğu ortamın fiziksel koşullarına bağlı olabileceği düşünülmektedir.

Sosyal desteğin yalnızlık düzeyi üzerine olan etkisini belirlemek için yaşlıların akrabalarının yanına gidebilme durumu, ziyaretçisinin gelme durumu ve sıklığı ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde; Gürçeşme Huzurevi'nde kalan yaşlıların akrabalarının yanına gidebilme durumu ( $t=2.529$ ,  $p<0.05$ ), ziyaretçisinin gelme durumu ( $F=13.159$ ,  $p<0.05$ ) ve ziyaretçisinin gelme sıklığı ile yalnızlık düzeyi arasında ( $F=11.495$ ,  $p<0.05$ ) anlamlı bir fark saptanmıştır. Narlıdere Huzurevi'nde kalan yaşlılarda ise akrabalarının yanına gidebilme durumu ( $t=3.60$ ,  $p<0.05$ ), ziyaretçisinin gelme durumu ( $F=4.321$ ,  $p<0.05$ ) ve ziyaretçisinin gelme sıklığı ile yalnızlık düzeyi arasında ( $F=6.809$ ,  $p<0.05$ ) anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır (tablo 3). Her iki huzurevinde akrabasının yanına gidemeyen, ziyaretçisi gelmeyen ve ziyaretçi-

si daha seyrek gelen yaşlıların yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Jirka ve Ark. (1996) çalışmasında sosyal destek ve yalnızlık arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur (7). Günaydın(1996)'ın huzureverlerinde kalan yaşlılarda yalnızlığın incelenmesi konulu araştırmasında ziyaretçi durumunun yalnızlığı doğrudan etkilediği saptanmıştır (6). Araştırma sonuçlarımız Jirka ve ark. ile Günaydın'ın araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Boş vakitlerini değerlendirme durumları incelendiğinde; her iki huzurevinde kalan yaşlıların boş vakitlerini değerlendirme durumları ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ( $F=2.950$ ,  $p>0.05$ ;  $F=0.377$ ,  $p>0.05$ ) (tablo 3). Donaldsan ve Watson'ın belirttiğine göre Clarke ve ark. (1992), Creecy ve ark.(1985) yaşlılarda aktivitelerin uyarılması ile girdilerin arttırılarak yalnızlığın azalabileceğini bildirmekteydiler (4). Araştırmamızın sonuçları literatür bilgileri ile benzerlik göstermemektedir.

Psikolojik destek ile yalnızlık düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde her iki huzurevinde kalan yaşlıların psikolojik destek ihtiyacı duyma durumları ile yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ( $t=0.029$ ,  $p>0.05$ ;  $t=1.206$ ,  $p>0.05$ ) (tablo 3). Psikolojik destek, bireyin sevgi, şevkat, güven, ilgi, empati ve bir gruba ait olma gibi temel sosyal gereksinimlerini karşılar. İnsan yaşamındaki gelişimsel krizlerde ve gerilim yaratan olaylarda psikolojik destek bireyin baş etmesinde önemli olmasına karşın, çalışmamızda psikolojik destek yalnızlık düzeyi üzerinde belirleyici olmamıştır (16).

Sonuç olarak;

Gürçeşme Huzurevi'nde kalan yaşlıların yalnızlık düzeyinin Narlıdere Huzurevi'nde kalan yaşlılara oranla daha yüksek olduğu,

Her iki huzurevinde;

- Yaşlıların yaşları ile yalnızlık düzeyleri arasında ilişki olmadığı,
- Eğitim düzeyi arttıkça yalnızlık düzeyinin azaldığı,
- Ziyaretçisi gelen ve akrabalarını yanına gidebilen hastaların yaşlıların yalnızlık düzeylerinin daha düşük olduğu,
- Çocuk sahibi olma ve psikolojik desteğe ihtiyaç duymayan yalnızlık düzeyini etkilemediği
- Geliri olmayan yaşlıların yalnızlık düzeyinin daha yüksek olduğu,
- Boş vakitlerini değerlendirme biçiminin yaşlıların yalnızlık düzeyini etkilemediği saptanmıştır.

Gürçeşme Huzurevi'nde;

- Cinsiyetin yalnızlık düzeyini etkilediği, medeni durumunun ve herhangi bir hastalığa sahip olma durumunun yalnızlık düzeyini etkilemediği,

Narlıdere Huzurevi'nde;

- Cinsiyetin yalnızlık düzeyini etkilemediği, medeni durumunun ve herhangi bir hastalığa sahip olma durumunun yalnızlık düzeyini etkilediği saptanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda,



- Huzurevlerinde fiziksel ortamın iyileştirilmesi
- Huzurevlerinde kalan yaşlı bireylere uygun hizmetin sağlanabilmesi için tüm sağlık ekibi üyelerine yaşlılarda yalnızlık nedenleri, önlenmesi ve giderilmesine yönelik hizmet içi eğitimin düzenlenmesi,
- Huzurevlerinde kalan ve ekonomik güçlüğü olan yaşlılara ekonomik destek sağlanması
- Eğitim düzeyi yükseldikçe yalnızlık azaldığından, toplumun eğitim düzeyinin yükseltilmesi
- Yaşlılara ziyaret eden gönüllü grup ve kuruluşların sayısının artırılması
- Hemşirelerin ziyaretçileri huzurevlerine daha sık ziyarete gelmeleri konusunda bilgilendirmeleri
- Yaşlılığa hazırlık programının planlanıp yürütülmesi ve bu programlarda hemşirelerin de rol alması önerilmektedir.

### KAYNAKLAR

1. Alkan S, Sezgin A: Yetişkin Hastalarda Yalnızlık. Cumhuriyet Üniversitesi, Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 1998; 2(1): 43-52
2. Barron CR, Foxall MJ, Dollen KV, Jones PA, Kelly AS: Marital Status, Social Support and Loneliness in Visually Impaired Elderly People. Journal of Advanced Nursing 1994; 19: 272-280
3. Demir A: UCLA Yalnızlık Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliliği. Psikoloji Dergisi Kasım 1989; 7 (23): 14-18
4. Donaldson JM, Watson R: Loneliness in Elderly People: An Important Area for Nursing Research. Journal of Advanced Nursing, 1996; 24: 952-959
5. Grazier S: The Loneliness Barrier. Nursing Times, 1988; 84 (41): 44-45.
6. Günaydın N: Yaşlı Bireylerde Yalnızlığın İncelenmesi. GATA Hemşirelik Yüksek Okulu. Ankara 1996, Yüksek Lisans Tezi
7. Jirka J, Schuatt S, Foxall JM: Loneliness and Social Support in Infertile Couples. JOGNN, 1996; 25(1): 55-59
8. Kavlak O, Saruhan A: İnfertil Kadınlarda Yalnızlık Düzeyi ve Bunu Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Ege Tıp Dergisi, 2002; 41(4): 229-232
9. Kim O: Predictors of Loneliness in Elderly Korean Immigrant Women Living in The United States of America. Journal of Advanced Nursing 1999; 29(5): 1082-1088
10. Özgür G: Sosyal Destek ve Sağlık. Türk Hemşireler Dergisi, 1993; 43(2): 25-28
11. Page RM, Cole GE: Demographic Predictors of Self-Reported Loneliness in Adults. Psychological Reports 1991; 68: 939-945
12. Pektekin Ç: Sosyal İzolasyonda Olan Bireyin Psikososyal Gereksinimleri ve Hemşirelik. Hemşirelik Bülteni. 1993; 6-27,
13. Samter W. Communicative Characteristics of The Lonely Person's Friendship Circle. Communication Research. 1992; 19(2): 212-239
14. Wenz FV: Seasonal Suicide Attempts and Forms of Loneliness. Psychological Reports 1997; 40: 807-810
15. Veliöğlu P, Pektekin Ç: Hemşirelikte Kişilerarası İlişkiler. Açıköğretim Fakültesi, Eskişehir, 1991
16. Yıldırım H: <http://historicalsense.com/Archive/Fener48.htm>.